

ԾՐԱԳՐԱ.-ՄԵԹՈՂԱԿԱՆ ՅՈՒՅՄՈՒՆՔՆԵՐ

ԼԵԶՎԻ ՅԵՎ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ
IV քԱՌՈՐԴԻ ՆՅՈՒԹ

(ԱՊՐԻԼԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՎ ՄԱՅԻՍԻ 20-Ը
1937-38 ՈՒՍ. ՏԱՐՎԱ)

V-X ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

491.99(07)
Ծ-98

ԱԶԵՐՆԵՇՐ
Բազու.—1938 թ.

49199 (07)
8-98

38-11
Ca 2893

18 MAY 2010

5-րդ ԴԱՍԱՐԱՆ

Քաղաք՝ 8 վեցորյակի, լեզու 20 ժամ. գրակ. 20 ժամ: Գյուղ՝ 7 յոթորյակի, լեզու 25 ժամ. գրակ. 24 ժամ.

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ

Անեղական դերանուններ, անհոգնակի դերանուններ: Կրկնողության կարգով դերանունների հոլովման վրա հարկավոր է լուրջ ուշադրություն դարձնել: Պետք է կանգ առնել նաև այն դերանունների հոլովման վրա, վերոնշյալ կամ յեզակի չունեն, կամ հոգնակի չունեն, այդպիսիները նախադասության մեջ պետք է գործածել այլ անդամների հետ և կոնկրետ կիրառությունը սովորեցնել:

ԴԵՐԱՆՈՒՆ (ԿՐԿՆՈՂՈՒԹՅՈՒՆ)

Քաղաք՝ 5 ժ. Գյուղ՝ 6 ժ.

Դերանուններն անցնելու ժամանակ հարկավոր է բացատրել, վոր դերանուններ են վոչ միայն այն բաները, վորոնք փոխարինում են գոյականին, այլ և ածականին, թվականին և մակբային: Փոխարինում ասելով չպետք է հասկանալ, թե յուրաքանչյուր կոնկրետ դեպքում կարելի յեասել, թե վոր գոյականին, ածականին կամ թվականին է փոխարինում դերանունները, այլ վոր՝ դերանուն նշանակում է կամ առարկա, կամ հատկություն, կամ գործողության պարագա, կամ թե թիվ, առանց, սակայն անմիջականորեն ցույց տալու, թե ինչ առարկա յե, հատկություն է, թիվ է և այլն:

Դերանուններն անցնելիս պետք է կոնկրետ որինակների վրա վարժություններ տալ զասարանում և տանը (որ, աշակերտը պարապում է: Նա զաս է սովորում: Մայիսի 1-ին փողոցով մեծ բազմություն էր անցնում: Այսպիսի բազմություն առաջին անգամ եմ տեսնում, և այլն):
ՍԵՆՄԱՆԵՐ ՅԵՎ ՈՒՂՂԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐԻ ՎԱՐՃՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Քաղ՝ 5 ժ. Գյուղ՝ 6 ժ.

Այս քառորդում ճերականական նյութի ամփոփման և

Կազմեցին՝ Գ. Անտոնյան և Գ. Անդրեասյան,
Խմբագրեց՝ Ս. Հովհաննիսյան
Ցեխ. խմբագիր և սրբագրիչ՝ Դավիթյան

Istehsalata verilmiş 7/III-38.
Capa imzalanmış 26/III-38.
Cap listi 2. Kağız formatı 82×110^{1/32}.
Bir cap listində getmiş hyrufat 46464.
Baş Mətbuat Mədirliji Mıvəkilliji № 1595.
Azərənşr № 205/21.
Tiraz 1.000. Sifariş № 306.

Azərənşr mətbəəsində basıldı, 26-lar adına „Kitab Sarajı“, Bakı, Əli Bəyramov küçəsi.

համադրման համար անհրաժեշտ ե սխեմաներ և բառացուցակներ կազմել: Սխեմաները պիտի մեծադիր զծագրությամբ կախել դասարանի պատից: Անհրաժեշտ ե կազմել սխեմա պարզ ընդարձակ նախադասության, իբրև շարահյուսական նախագիտելիք:

«ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՎԻ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԻՆԵՐԱՆԵՐ» Ա. ՂԱՐԻՔՅԱՆԻ ՄԻՆԵՐԱ № 2

3—7 սխեմաները, (գոյական, ածական, թվական, դերանուն, բայ) յեթե ուսուցիչը նյութի անցման ժամանակ հաջորդականությամբ չի անցել, կրկնողության կարգով անհրաժեշտ ե անցնել:

ՔԵՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆԸ ԸՍՏ ԽՈՍՔԻ ՄԱՍԵՐԻ

«ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՎԻ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԻՆԵՐԱՆԵՐ» Ա. ՂԱՐԻՔՅԱՆԻ ՄԻՆԵՐԱ № 3,4,5,6,7.

Բաղ՝ 4 ժ. Գյուղ՝ 6 ժ.

Ձեվաբանական վերլուծության ժամանակ հետեվողական կերպով մատնանշվում են ավյալ քերականական կատեգորիայի բոլոր հատկանիշները: Նախ և առաջ պետք ե ասել, ինչ խոսքի մաս ե (գոյական, բայ և այլն):

Գոյականների համար՝ հոլով, թիվ: Բայերի համար՝ ժամանակ, յեղանակ, խոնարհում և այլն:

Սովորած ածանցների միջոցով ինչ խոսքի մասեր կարելի ե կազմել և այլն: Ուսումնասիրած յերեվույթն անհրաժեշտ ե ամրացնել մի շարք վարժությունների միջոցով: Ձեվաբանական վարժությունները պիտի կատարել նախադասությունների մեջ և վոչ թե լոկ բառերով:

ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Տառասխանների գլխավոր պատճառներից մեկն այն ե, վոր բառի արտասանությունը և գրությունն իրար չեն համապատասխանում:

«ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՎԻ ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՈՒՆՔՆԵՐԸ ՅԵՎ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՄԵԹՈՒՆԵՐԸ» Ա. ՂԱՐԻՔՅԱՆԻ: ՏԻՊԻԿ ՍՈՒՆԵՐ՝ ԵԶ—9—14

Հայոց լեզվի մեջ բավական քանակությամբ բառեր արտասանվում են մի կերպ, իսկ գրվում են այլ կերպ: Որինակ՝ հետեվյալ բառերն ըստ արտասանության պետք ե գրվել յին՝ ավաք, բուրթ, դարցյալ, վերչ, անմիջապես, այն

ինչ գրվում են՝ ավադ, բուրդ, դարձյալ, վերջ, անմիջապես և այլն:

Բացի այդ, կան բառեր, վորոնք գրվում են տարբեր և տարբեր ել իմաստ ունեն, սակայն արտասանվում են միատեսակ և այդ պատճառով ել գրողին թյուրմացություն մեջ են գցում: Որինակ՝ հարդ—հարթ, թուչել—թրջել և այլն:

Կան բառեր ել, վորոնք թեև տարբեր են գրվում և տարբեր ել արտասանվում են, բայց վորովհետև արտասանություն բավական մոտ են իրար, այդ պատճառով ել թյուրմացության մեջ են գցում անվարժ գրողին, որինակ՝ հընչյուն—հնչուն, կարդ—կառք, սար—սառ, վար—վառ և այլն:

Ուսուցիչը սխալները կանխելու համար մինչև վ գրավոր աշխատանք առաջադրելը պետք ե կանդ առնել այդ տիպի սխալների վրա և բացատրի համապատասխան տեքստում: Պիտի ընդգծել, վոր ընդհանրապես տառասխաններ են պատահում այն բառերի մեջ, վորոնց հնչյուններն արտասանությունն են ձայնային վորակի տեսակետից իրար մոտ են, այդ հնչյուններն են ձ—ծ, ծ—ց, ց—ձ, ր—ռ, —դ—տ, կ—ք, դ—խ, չ—ջ, և այլն:

Սովորողը յեթե չի իմանում բարդ բառերի կազմությունը նույնպես սխալներ ե անում: Ուստի հարկավոր ե վարժություններ անել այդպիսի բառերի ուղղագրությունը սովորեցնելու համար:

Որինակ՝ յերբ սովորողը չի իմանում, վոր անընդհատ բառը կազմված ե ան նախածանցից, ընդ նախգիրից և հասբառից, նա անշուշտ սխալ ե անում:

Սովորողը քերականական կանոններին անծանոթ լինելու պատճառով անցյալ կատարյալի 3—բգ դեմքի վերջին հընչյունը չի տարբերում նույն բառի հարակատար դերբայի վերջին հնչյունից. այսպես որինակ՝ ասած—ասաց, կարդաց—կարդացած, խոսած—խոսեց, դնաց—դնած և այլն:

Բերած որինակներից պարզ ե, վոր ուղղագրություն սովորեցնելու մեթոդը պիտի համարել լեզվագիտական քերականական կանոնների իմաստային ուսումնասիրությունը, վորովհետև այդ յեղանակով ավելի դյուրին ե տիրապետել գրավոր լեզվի շարահյուսությունը գիտակցորեն, այլ վոչ թե մեխանիկորեն:

ԱՇԽԱՏԱՆՔ ԲԱՌԱՐԱՆՈՎ

Սովորողների բառապաշարը հարստացնել և անհասկանալի բառերը բացատրել: Կազմել նոր բառերի (այնպիսի բառերի, վորոնց հետ սովորողը ծանոթ չի յիղել) բառարան:

57029-66

բառարանով աշխատել (ամենից առաջ ուղղագրական բառարանով): Բառարանով աշխատանքն ուսուցիչը պիտի կատարի սխտեմատիկաբար ամբողջ ուսուցման տարվա ընթացքում սովորողների բառապաշարը հարստացնելու, նոր նախադասութիւններ ու դարձվածքներ կառուցելու ունակութիւններ ձեռք բերելու նպատակով:

Բառարանով աշխատելու ժամանակ սովորողները պետք է կարողանան մաքուր գրական լեզվով (գրավոր և բանավոր) արտահայտվիլ և հեռու մնալ պարագիտային (ավելորդ) բառերից:

ՏԵՔՍՏԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄԸ

Պատմվածքից և պարբերութիւններից հիմնական գաղափարները և մտքեր առանձնացնելու հմտութիւն: Պարբերութիւններ կազմելու ունակութիւններ: Պարզ պլան կազմել: Փոքրիկ ինքնուրույն ստեղծագործական շարագրութիւններ և առանձին հոդվածների համառոտ բովանդակութիւն վերարտադրութիւն:

Նկարների բովանդակութիւն բանավոր և զրավոր վերարտադրութիւն:

Գեղարվեստական յերկի մշակման ժամանակ սովորեցնել աշակերտներին ինչպես բանավոր, այնպես էլ գրավոր առանձին մասերի բաժանել և տալ համապատասխան վերնագիր:

ԳՐԱՎՈՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

Քաղաք՝ 6 ժ. Գյուղ՝ 7 ժ.

Վերը հիշված ուղղագրական կանոնների հիման վրա կատարել վարժութիւններ հետեւյալ հաջորդականութեամբ.

- 1) Գեղարվեստական յերկից փոքրիկ կտորների արտադրութիւն. (գիտակցական.)
- 2) Բացատրական թելադրութիւն.
- 3) Լսողական — նախադրուշական թելադրութիւն.
- 4) Դիտողական թելադրութիւն.
- 5) Քերականական և վոճաբանական վարժութիւններ:

Այս քառորդում հարկավոր է գրել 3 շարագրութիւն և 2 ստուգողական թելադրութիւն: Շատ կարելի է այս դասարանում սովորեցնել շարագրութիւն գրելու ունակութիւններ, կարգացած տեքստի շուրջը պլան կազմելու հմտութիւն:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Մերոպական ցուցմունքներ գրականութեան դասի տուրք.

Անհրաժեշտ է 5—րդ դասարանում սովորողներին ծանոթացնել խոշոր կլասիկ և ժամանակակից գրողների գործերի հետ այն առումով, վոր ապահովվի բարձր դասարաններում գրականութեան պատմութեան նյութի անցումը:

Անհրաժեշտ է, վոր սովորողները կարողանան կարգացածի համառոտ բովանդակութեանը թե բանավոր և թե գրավոր վերարտադրել. բնութագրել գլխավոր պերսոնաժներին: Գեղարվեստական գրականութեանը առանձին հատվածներ լավ առողանութեամբ կարգալ և արտասանել. կարգացած հոդվածի կամ պատմվածքի շուրջը զրույց կազմակերպել. հոդվածն առանձին վերնագրերի բաժանել և համապատասխան վերնագրեր տալ:

Այս քառորդում ուսուցիչը պետք է յուրաքանչյուր նոր նյութ անցնելուց առաջ կրկնողութեան կարգով կապի 1, 2, 3-րդ քառորդներում անցած նյութերի հետ:

ՄԵՐԱՖԻՄՈՒՉ

Քաղաք՝ 7 ժ. Գյուղ՝ 8 ժ.

Մերաֆիմովիչի համառոտ կենսագրութիւնը. „Գոծուխի հաղթութիւնները“ (հատված „Յերկաթե հեղեղ“-ից) հոդվածը կարգալ, առանձին մասերի բաժանել և համապատասխան վերնագրեր տալ: Հոդվածի բովանդակութեանը պատմել նախորդ կազմած պլանով:

ՎԻԿՏՈՐ ՀՅՈՒԳՈ

Քաղաք՝ 7 ժ. Գյուղ՝ 8 ժ.

Հյուզոյի համառոտ կենսագրութիւնը: „Բարիկազների վրա“ կարգալ, պատմել և տալ համառոտ բովանդակութիւնը: „Բարիկազների վրա“ առանձին դերերի բաժանել և սովորեցնել խմբական արտասանութիւն: Առանձին ուշադրութիւն դարձնել դրամատիկացիայի վրա:

Ե. ԶՈՂԱ.

Քաղ. 6 ժ. Գյուղ. 8 ժ.

Ե. Զոյայի համառոտ կենսագրութիւնը: „Գործադուլ“ (հատված „Ժերմինալ“-ից):

Նախ ուսուցիչն եկարդում, ապա տշակերտները: Առան-
ձին ուշադրութիւն դարձնել առողջանության վրա:

Հարց ու պատասխանի միջոցով տալ հողվածի հիմ-
նական մտքի բացատրութիւնը: Նախորդ կազմել պլան
և համառոտ, բայց եյական գծերով վերարտադրել հողվածի
բովանդակութիւնը:

Ծանոթութիւն—լեզվից 6 ժամ տրվում է գրավոր աշխատանք-
ներին:

6-րդ ԴԱՍԱՐԱՆ

Քաղաք՝ 8 վեցորյակ. 32 ժամ: Գյուղ՝ 7 յոթորյակ. 35 ժամ:
Լեզու՝ 12 ժամ, գրականութիւն՝ 15 ժ. գրավոր՝ 5 ժամ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵՁՈՒ

Նախադասութեան տեսակներն ըստ բնույթի: Քաղ. 4 ժ.
Գյուղ՝ 4 ժ.

Հարցական, պատմողական, բացականչական և հրամայո-
ղական նախադասութիւններ. կետադրութիւն. սովորեցնել
ձայնարկութիւնների գործածութիւնը բացականչական նա-
խադասութիւնների մեջ և կետադրութիւնը, կոչական բա-
ռերով նախադասութիւններ, միջանկյալ բառերով նախա-
դասութիւններ. հաստատական և ժխտական նախադասու-
թիւններ. կետադրութիւն:

Պետք է ի նկատի ունենալ շարահյուսութեան սպեցիֆի-
կումը, վոր խոսքի կապակցութիւնը հասկանալու համար
անհրաժեշտ է խոսքը բաժանել համապատասխան բաղադրիչ
մասերի և գտնել դրանց փոխհարաբերութիւնը (բառա-
զույգեր, խնդրառութիւն, համաձայնութիւն և այլն):

Յուրաքանչյուր նախադասութիւն վերլուծելիս սովորողը
պետք է կարողանա գտնել նախադասութեան կազմակերպող
կենտրոնները՝ յենթական և ստորոգյալը և դրանց շուրջը հա-
մախմբվող բառերը:

ԶԵՂԶՎԱԾ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՎ ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Քաղ. 3 ժ. Գյուղ՝ 4 ժ.

(Ստորոգյալը բայի դեմքով և թվով մատնացույց է ա-
նում յենթական):

Անենթակա նախադասութիւններ. պետք է սովորողնե-
րին մանրազննին կերպով բացատրել, վոր այդ նախադա-
սութիւնները լինում են՝

Քաղ. 5 ժամ. Գյուղ՝ 5 ժամ:

ա) Յերբ յենթական չկա ընդհանրապես, և յենթական ու ստորոգյալը արտահայտված են միասին մի բառով (մըթնում և, լուսացավ, անձրեվելու յե և այլն):

բ) Յերբ յենթական չի արտահայտված և անհնար է վերականգնել և արտահայտել. այդպիսի նախադասութիւններն ասվում են սովորաբար իբրև առած (յերկաթը տաք-տաք կծեծեն, ճտերն աշան են հաշվում, ասում են ուռին աղջիկ եր ինձ պես):

գ) Յերբ գործողութիւնը վերաբերվում է ընդհանրապես բոլորին և վոչ թե առանձին անձերի կամ առարկաների. որինակ՝

- ա) Այստեղ չի նստվում.
- բ) Այդ խնդրի մասին գրվել է.

Համարաս կամ բազմակի անդամներով նախադասութիւններ
Քաղ՝ 4 ժ. Գյուղ՝ 4 ժ.

Կետադրութիւն, քերականական նյութն ամրացնելու համար ուսուցիչը տալիս է առաջադրութիւններ.

ա) Կազմել սխեմաներ պարզ ընդարձակ նախադասութիւն և ամբողջ ձեւաբանութիւն. լեզվի դասի ընթացքում քերականութիւն նյութը լավ ըմբռնելուց և տերմինները յուրացնելուց հետո սխեման մեծացնել և փակցնել դասարանի պատից:

«Հայոց լեզվի քերականութիւն սխեմաներ» Ա. Ղարեբյանի: Սխեմա № 1

Բանավոր յեւ գրավոր խոսքի զարգացումը

Բանավոր և գրավոր խոսքի զարգացման ընթացքում հատուկ ուշադրութիւն դարձնել լեկտիկայի վրա և ոգտագործել գրական լեզվի ճոխութիւնը: Այս հարցում խոշոր գեր են կատարում բանավոր և գրավոր խոսքին վերաբերվող դասարանային և տնային աշխատանքներն ու վարժութիւնները:

Այդ աշխատանքների մեջ մեծ տեղ պիտի բռնեն շարադրութիւնները և գործնական գրութիւնները (արձանագրութիւն, տեղեկանք, ստացական) թղթակցութիւնները, կոնսպեկտները և այլն:

Սովորողը պիտի պարզ պատկերացնի, թե թեման շարադրելու համար ինչ հիմնական ողակներ են անհրաժեշտ:

ԱՇԽԱՏԱՆՔ ԳՐՔԻ ՎՐԱ

Հոգվածը համառտել և ընդարձակել: Պարզ պլան կազմել կարգացած հոգվածի կամ ինքնուրույն ստեղծագործական աշխատանքի: Գեղարվեստական հատվածի գրավոր և բանավոր վերարտադրութիւն:

Այս դասարանում սովորողը պետք է կարողանա տարբերել պատմողական տեքստը-նկարագրականից:

Գեղարվեստական յերկի գրավոր վերարտադրութիւն ժամանակ սովորողը պետք է կարողանա տարբերել հիմնականը յերկրորդականից:

Այս քառորդում անհրաժեշտ է յերեք գրավոր՝ գրականութիւն շուրջը և յերկու ստուգողութիւն թելադրութիւն: Գրավոր աշխատանքները պետք է լինեն.

- ա) Պարզ բնութագրութիւն:
- բ) Ինչպե՞ս տոնեցինք մայիսի 1-ը:
- գ) Վորեք հոգվածի համառոտ բովանդակութիւնը:

ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՅՈՒՅՄՈՒՆՔՆԵՐ ԳՐԱԿՆՈՒԹՅԱՆ ԴԱՍԻ ՇՈՒՐՋԸ

Դրականութիւն դասերին 6-րդ դասարանում պիտի ծանոթացնել սովորողներին կլասիկ և ժամանակակից գրողների գործերի հետ այն առումով, վոր ապահովվի բարձր դասարաններում գրականութիւն պատմութիւն սխտեմատիկ կուրսի անցումը:

Անհրաժեշտ է սովորեցնել կարգալ գեղարվեստական յերկեր, գրավոր և բանավոր վերարտադրել կարգացածի բովանդակութիւնը. կարողանալ բնութագրել գեղարվեստական յերկի գլխավոր պերսոնաժներին:

Սխտեմատիկ կերպով խորացնել գրական լեզվի կուրսում: Մեծ ուշադրութիւն դարձնել սովորողների բանավոր պատասխանների վրա: Բանավոր խոսքի զարգացումն ապահովելու համար գեղարվեստական կտորներ անպիւր անել (թե չափածո և թե արձակ):

Դրականութիւն դասատուներն արտադասարանական ընթերցանութիւնը պետք է կազմակերպեն տյապես, վոր վոչ միայն սովորողին ընդհանուր զարգացում տալ, այլ և ոժանդակել անցած թեմաների ամուր յուրացմանը:

Ա. Ս. ՊՈՒՇԿԻՆ

Քաղաք՝ 5 ժ. Գյուղ՝ 5 ժ.

Պուշկինի կյանքն ու գրական գործունեյութիւնը: Պուշկինի գերը ունա ժողովրդի և բոլոր ժողովուրդների գրակա-

նության պատմութեան մեջ: «Ձմեռվա իրիկուն» վոտանա-
վորն անգիր անել:

Գաղափար տալ Պուշկինի լեզվի առանձնատեսակութեան
մասին:

Հասկացողութուն տալ բանաստեղծական լեզվի մի շարք
հատկանիշների մասին—եպիտետներ, համեմատութուններ և
մետաֆորներ:

«Կովկաս» վոտանավորն անգիր անել: Պուշկինի այս վո-
տանավորում արծարծած մտքերը—նշել, վոր Պուշկինն ան-
չափ բարձր է յեղել իր ժամանակի պոզիտիվ մարդկանցից
նաև նրանով, վոր նա հակառակ տիրող մեծապետական
շովինիզմի, յեղել է խորը ինտերնացիոնալիզմի կրող: Առան-
ձին ուշադրութուն դարձնել վոտանավորի վերջին քառյակի
վրա:

Ն. ՈՍՏՐՈՎՍԿԻ

Քաղաք՝ 5 ժ. Կյուղ 5 ժ.

Ն. Ոստրովսկու կենսագրութունը, կարգալ և հանգա-
մանորեն ծանոթանալ Ոստրովսկու կյանքի ու գրական գոր-
ծունեյութեան հետ: «Արիութուն» յերկի ընթերցանութունն
ու վերլուծութունը: Ոստրովսկու կենսագրութեան վրա ու-
սուցիչը պետք է լուրջ ուշադրութուն դարձնի, վորովհետև
նրա կենսագրութունը հսկայական դաստիարակչական նշա-
նակութուն ունի:

«Պայել Կորչագինի քաջագործութունները» (հատված
«Ինչպես է կոսովում պողպատը» վեպից):

Կազմակերպել զրույց հողվածի շուրջը. հողվածի ընթեր-
ցանութունը դասարանում և բովանդակութեան բանավոր
վերարտադրութունը նախորոք կազմած պլանով:

Ե. ՆԻՆՈՇՎԻԼԻ

Քաղաք՝ 3 ժ. Կյուղ՝ 4 ժ.

Եզնատի Նինոշվիլու կենսագրութունը: «Ապստամբու-
թյունը Գուրիայում» գրվածքի ընթերցանութունը: Գրված-
քի բովանդակութունը բանավոր վերարտադրելու համար
պլան կազմել: Ոբրազների վերլուծումը:

ՀԱՆՐԻ ԲԱՐԲՅՈՒՍ

Քաղաք՝ 3 ժ. Կյուղ 4 ժ.

Հանրի Բարբյուսի կյանքն ու գրական գործունեյու-
թյունը: «Յերկաթյա ձեռքը»—(մի գլ. «Ստալին» գրքից):

Զրույց Հանրի Բարբյուսի «Ստալին» գրքի մասին: «Յեր-
կաթյա ձեռքը» յերկի բովանդակութեան բանավոր վերար-
տադրութունը պլանով: Աշակերտութեանը տեղեկութուն
տալ քաղաքացիական կռիվների մասին:

**ԱՐՏԱԴՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՅԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳՐԳԵՐԻ
ՅՈՒՅԱԿ 6-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱՐ**

- 1) Հ. Հակոբյան «Բանաստեղծութուններ»
- 2) Ստ. Զորյան «Կարմիր արագիլ»
- 3) Ղ. Աղայան «Յերկու քույր»
- 4) Պ. Պոռչյան «Յեցեր»
- 5) Ֆ. Շիլլեր «Վերնելմ Տեւ»
- 6) Վ. Փափազյան «Վերջապ»
- 7) Շիրվանզադե «Գործակատարի հիշատակարանից»
«Հրդեհ նավթագործարանում», «Վարդան Ահրոմյան»
- 8) Ժյուլ Վերն «Նավապետ Գրանդի վորդիները»
- 9) Դ. Դեմիրճյան «Ռաշեղը»
- 10) Մարկ Տվեն «Հեկլեր Ֆիննի արկածները»
- 11) Մուրացյան «Սոսքալը»
- 12) Նար-Դոս «Մեր թաղը» (պատմվածքներ.)

7-րդ գլխաբան

Քաղաք՝ 8 վեցորյակ-24 ժամ: 13 ժամ լեզու, 11 ժամ գրակ.
Գյուղ՝ 7 յոթորյակ-28 ժամ: 16 ժամ լեզու, 12 ժամ գրակ.

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ

1) ՄՏՈՒԳՈՒՄ ՅԵՎ ԿՐԿԸՈՂՈՒԹՅՈՒՆ 3-րդ ԳԱՌ. ԱՆՅԱԾԻ

Քաղ. 2 ժամ: Գյուղ՝ 2 ժամ:

Յերրորդ քառորդում անցած նյութի ամփոփումն ու համա-
կարգումը

Դերբայական լրացումն ուսումնասիրելիս պետք է ու-
սուցիչը հանգամանորեն բացատրի, վոր բարդ ստորագա-
սական նախադասութիւնը պարզելու ժամանակ դերբայով
արտահայտված յենթական կարող է ունենալ ինչպես վո-
րոշիչ, հատկացուցիչ և բացահայտիչ, այնպես ել յենթակա,
ինդիք և պարագա լրացումներ: Այս բացատրվում է նրա-
նով, վոր դերբայն իբրեւ բայի մի ձեւ, անկախ իր վարած
պաշտոնից, կարող է ունենալ ստորոգյալի լրացումներ:

Այս նյութի ամուր յուրացման համար ուսուցիչը (3-րդ
քառորդում) պետք է, վոր շատ վարժութիւններ արած լի-
նի. իսկ յեթե չի արել, պետք է կրկնողութիւն և ամփոփ-
ման ժամանակ լուրջ ուշադրութիւն դարձնի այս թեմայի
վրա:

2) ՄԻԶԱՆԿՅԱԼ ԼԱՆԱԴԱՍՈՒԹՅՈՒՆ

Քաղ. 2 ժ. Գյուղ՝ 3 ժ.

Միջանկյալ նախադասութիւններ: Միջանկյալ նախա-
դասութիւնների անջատումն նախադասութիւն այն ան-
դամներից, վորոնց նկատմամբ իրենք միջանկյալ են. (փա-
կագծերով, ստորակետներով և գծիկներով):

3) ՈՒՐԻՇԻ ՈՒՂԱԿԻ ՅԵՎ ԱՆՈՒՂԱԿԻ ԽՈՍԲ

Քաղ. 3 ժամ: Գյուղ՝ 3 ժամ:

Բացատրել, վոր գրավոր և բանավոր խոսքի ընթաց-
քում հաճախ անհրաժեշտ է լինում մեջ բերել ուրիշի մըտ-
քերը, կամ այն, ինչ վոր մի ուրիշն ասել է այս կամ այն
կապակցութեամբ:

Ուղղակի և անուղղակի խոսքի ուղղագրութիւնը: Ուղ-
ղակի խոսքն անուղղակի դարձնելու ունակութիւններ: Յե-
թե ուղղակի խոսքը շատ կարճ է, սովորաբար չակերտների
միջ չի առնվում և գլխավոր նախադասութիւնից բաժան-
վում է վոչ թե միջակետով, այլ՝ բութով:

4) ԿԵՏԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

Քաղաք՝ 3 ժամ: Գյուղ՝ 4 ժամ:

Կետագրութիւնը պետք է բացատրել շարահույսութեան
կապակցութեամբ: Կետագրութիւն՝ տրոհութեան, բացահայ-
տութեան և առողանութեան նշաններ: Ստորակետի գոր-
ծածութեան բոլոր դեպքերը, միջակետի և բութի գործա-
ծութեան բոլոր դեպքերը, գիծը և նրա գործածութիւնը
հայերենում. բաղմակետի, չակերտի, փակագծի, հարցականի,
բացահայնչական նշանների գործածութիւնը հայերենում:
Նախադասութիւն վերլուծութիւնն ըստ նախադասու-
թեան տեսակների, ըստ նախադասութեան անդամների և
ըստ խոսքի մասերի:

Անհրաժեշտ է աշխատանքն այնպես կազմակերպել, վոր
առվորդների յուրացումն ապահովված լինի: Շարահույսա-
կան վերլուծութեան ժամանակ պետք է առաջնորդել հետեւ
յալ ցուցմունքներով.

1) Շարահույսական վերլուծութեան ժամանակ պիտի
աւանդու միշտ կապակցված բովանդակալից, իդեոլոգիապես
գլխացկուն և վորոշ նպատակահղացում ունեցող բնագիր:

2) Բարդ տեսակի նախադասութիւնների վերլուծու-
թեան ժամանակ նախ պետք է գտնել հիմնական մասը, հե-
տո առանձին դարձվածքներ, բառախմբեր, ըստ վորում
պարզ պիտի մատնանշվի առանձին մասերի փոխադարձ
կապակցութիւնը:

3) Նախադասութիւնների վերլուծութեան ժամանակ
կազմակերպող կենտրոնների և հիմնական տարրերի գտնելը
պիտի համարել պարտադիր:

ԲԱՆԱՎՈՐ ՅԵՎ ԳՐԱՎՈՐ ԽՈՍՔԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

Բառարանից ոգտվելու ունակություն. բանավոր և գրավոր աշխատանքներին պատրաստվելու համար սովորողը պետք է կարողանա անհասկանալի բառերը փնտռել բառարաններում: Ուսուցիչը պետք է աշակերտներին սովորեցնի ինքնուրույն աշխատանքի, վագորոք դասարանում ցույց տալով աշխատելու յեղանակը: Բառարանից ոգտվելու համար սովորողները պետք է իմանան պայմանական նշանների և պայմանական կրճատումների մասին:

ԱՇԽԱՏԱՆՔ ԳՐՔԻ ՎՐԱ

Բարդ պլան կազմել: Ցիտատներ բերելու վարժություններ—գրավոր և բանավոր. յերկու և ավելի աղբույրներից ոգտվելու ունակություն: Գեղարվեստական յերկերից գեղեցիկ կտորների արտագրության հմտությունն ոժանդակում է աշակերտի գեղարվեստական ճաշակի զարգացմանն ու հարստացնում է նրա բառապաշարը նոր գեղարվեստական գարձվածքներով:

ԳՐԱՎՈՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ

Քաղ՝ 3 ժ. Գյուղ՝ 4 ժ.

Ամբողջական գեղարվեստական յերկի շուրջը գրավոր վերլուծական շարադրություններ: Գրողների գրավոր բնութագրություն: Աշակերտը պետք է կարողանա բացահայտել տվյալ գրվածքի իդեան և տալ նրա գեղարվեստական արժեքի գնահատականը:

Նյութի ընտրության ժամանակ պետք է պահպանել այս հետևողականությունը.

ա) Պատմողա-նկարագրական տեսք:

բ) Բնութագրություն:

գ) Ինքնուրույն ստեղծագործական աշխատանք:

Այս քառորդում անհրաժեշտ է անցկացնել գրականության վերաբերվող 2 աշխատանք և մի ստուգողական թելադրություն:

Հարկավոր է աշակերտներին սովորեցնել գրիլ ինքնուրույն շարադրություններ պատմողական, նկարագրական և ազատ ստեղծագործական շարադրություններ. որինակ ինչպես անցկացրինք գարնանային արձակուրդները, ինչպես սոնետները մայիս 1-ը և այլն:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Մեքոդական ցուցմունքներ գրականության դասի շուրջը

Այս քառորդը պիտի կրի ամփոփման և համադրման բնույթ: Աշակերտը պետք է իմանա գեղարվեստական յերկի գիտակցական ընթերցանությունը և բանավոր ու գրավոր վերարտադրի յերկի բովանդակությունը. գլխավոր պերսոնաժների բնութագրությունը:

Գեղարվեստական յերկը լավ հասկանալու համար, սովորողը պիտի իմանա՝ եպոխան, քաղաքական և տնտեսական կյանքը և գրողի կոնկրետ կենսագրությունը: Գեղարվեստական յերկի ընթերցանությունը ուսուցչի կոմենտարիաներով վերլուծել գեղարվեստական յերկը, տալ գեղարվեստական որբադնիքը, կառուցվածքը, լեզուն և գրողի ստեղծագործական մեթոդի սպեցիֆիկումը: Այս անցնել ամփոփման և աշակերտության յուրացման ստուգմանը:

Արտադասարանական ընթերցանությունը պետք է կազմակերպել այնպես, վոր վոչ միայն բարձրանա աշակերտության գրագիտության զարգացման մակարդակը, այլև այդ ոժանդակի անցած նյութի ամուր յուրացմանը:

ՍԱՔԻՐ

Քաղախ՝ 4 ժ. Գյուղ՝ 4 ժ.

Սաքիրի կյանքն ու գրական գործունեությունը. տալ պատմական տեղեկություններ Սաքիրի ժամանակաշրջանի մասին: «Մուլա Նասրեդդին» հանդեսի պրոգրեսիվ դերը աղբուրեջանական յերգիծարանական գրականության պատմության մեջ: Ռեակցիոն հոգևորականության պայքարը «Մուլա Նասրեդդին» հանդեսի ու նրա աշխատակիցների դեմ:

1905 թ. հայ-թրքական ընդհարումները, ցարական կառավարության և Աղբուրեջանի կալվածատերերի ու բուրժուազիայի դերն այդ գործում:

«Քենյեկմիլի» (Ինտերնացիոնալ) վոտանավորը կարգալ և անգիր անել. տալ վոտանավորի գրական-գեղարվեստական արժեքը: Այս բանաստեղծության մեջ արծարծած զաղափարները: Բացատրել, վոր այս բանաստեղծությամբ Սաքիրը կոչ է անում յերկու յեղբայրակից ժողովուրդներին բարեկամանալ և զաղաբեցնել թշնամությունը:

«Հարուստը Բագվի փահլաներին» կարգալ, վերլուծել և անգիր անել:

Սաքիրի սուր յերգիծանքը, նրա լեզվի առանձնահատկությունները:

99-6205

ՍԱՀՏԻԿՈՎ ՇՁԵԴՐԻՆ

Քաղաք՝ 3 ժամ, Գյուղ՝ 3 ժամ:

Սալտիկով Շչեդրինի կենսագրութիւնը. «Հեքիաթ փոթեռանդ պետի մասին, թե ինչպես նա ինքը զարմանքի մեջ ընկած իր գործողութիւններին» հոգեվածի ընթերցանութիւնը և վերլուծումը:

Սալտիկով Շչեդրինն իր գրվածքներում անխնա ծաղրի յե յենթարկել ցարական կարգերը, նրա քաղաքապետներին և զանազան տիպի չինովնիկներին:

ՄԱՔՍԻՄ ԳՈՐԿԻ

Քաղ. 4 ժ. Գյուղ՝ 4 ժ.

Մաքսիմ Գորկու կենսագրութիւնը. «Մայրը» (հատված համանուն վեպից) հատվածի բանավոր վերլուծութիւնը. գաղափար տալ յերկի պատմագրական պրոցեսի մասին: Մանոթացնել սովորողներին Ռուսաստանի բանվորական շարժման հետ այդ ժամանակաշրջանում:

ԳՐՔԻՑ ՈԳՏՎԵԼՈՒ ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գրքից ոգտվելու համար սովորողը պիտի գաղափար ունենա հետեւյալ հարցերի մասին.

- 1) Ինչի՞ մասին ե խոսում հեղինակը գրքի առաջաբանում, վերջաբանում, ներածականում.
- 2) Ինչ՞ նշանակութիւն ունի գրքի մասերի, գլուխների, պարբերութիւնների բաժանելը.
- 3) Ինչ՞ ե ռեցենիզան, քննադատութիւնը և ինչ նշանակութիւն ունեն գրանք գիրքն ընտրելու ժամանակ:

ՑՐԳ ԴԱՍԱՐԱՆ

Քաղաք՝ 8 վեցորյակ -24 ժամ, 18 ժ. գրակ. 6 ժ. լեզու: Գյուղ՝ 7 յարոյակ՝ 21 ժամ, 15 ժ. գրականութիւն, 6 ժ. լեզու:

ՐԱՖՖԻ

Քաղ. 5 ժ. Գյուղ՝ 4 ժ.

Կենսագրական տեղեկութիւններ (Րաֆֆին թրիլիսիում ոգնում ե հոր առեւտրական գործերին և լինում ե Իրանի ու թյուրքիայի բազմաթիվ վայրերում, նորից թրիլիսիում. Րաֆֆին և «Հյուսիսսիայլը»: Րաֆֆին և «Մշակը»):

Րաֆֆու գրական գործունեութիւնը շրջանները, «Հյուսիսսիայլ»-ի շրջան և «Մշակ»-ի շրջան: Րաֆֆու առաջին շրջանի գործերը- «Սալբի» և նրա մյուս մանր պատմվածքները: Րաֆֆու բուրժուական-ազգայնական գաղափարախոսութիւնը: Այդ իդեոլոգիայի տեսանկյունից բուրժուազիայի և հոգեւորականութիւնի հետամնաց խավերի քննադատութիւնը և մեղկացումը («Չահրումար» և «Վոսկի աքաղաղ» վեպերը): Վերլուծել Մասիսյանի տիպը. ռեալիզմի տարրերը վերոհիշյալ վեպերի մեջ և նրանց գեղարվեստական արժեքը: «Մշակ»-ի շրջան— Արժունու հրապարակախոսութիւնը և Րաֆֆու աշխարհայացքի կապը: Րաֆֆին վորպես մարտական նացիոնալիզմի արտահայտիչ («Չալալեդին», «Խենթ», «Այծեր» և այլն):

Րաֆֆու գրական հիմնական մեթոդը ռոմանտիզմն ե: Րաֆֆին իբրե պատմավիպասան («Սամվել»): Րաֆֆու ստեղծագործութիւնը ընդհանուր արժանիքները, արկածային վեպի ժանրի հաջող ոգտագործումը, լեզվի մշակութիւն, վառ պատկերներ, մի քանի տիպերի ժողովրդականացումը (որ. Տերթոզիկ, քավոր Պետրոս, Մասիսյան):

Րաֆֆու ստեղծագործութիւնը թերութիւններն են-միակերպ հերոսներ, սխեմատիկ խարակտերների պատկերում, վիպասանական ձևերի կրկնողութիւն և այլն:

Րաֆֆու կրած ազդեցութիւնները յեվրոպական ռոմանտիկ գրականութիւնից (Սկոտ և Հյուգո):

Բաֆֆին արժեքավոր է այնքանով, վոր յեղնելով լիբերալ բուրժուազիայի դիրքերից, բննադատել է ֆեոդալական-կղերական վաճառականական հետամնացությունը: Հաջող գործեր են նրա մի շարք սեպարատիստական գյուղացիական պատմավածքները («Անբախտ Հոփսիսիս», «Մի ոտրվար հող»):

Աղբյուրներ.

„Սաչագողի հիշատակարանը“ (հատված)

„Վոսկի աքաղաղ“ . . . (հատված)

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐՅԱՆ

Քաղ. 5 ժ. Գյուղ 4 ժ.

80-ական թվականների պոլսահայ աշխատավորական խավերի տնտեսական քայքայումը և նրանց դժգոհությունը տիրող կարգերից: Աշխատավորական շերտերի ծանր դրությունը պատկերացում է գտել խոշոր յերգիծաբան Պարոնյանի ստեղծագործությունների մեջ: Կենսագրական տեղեկություններ Դուրյանի մասին (նրա տնտեսական անասպահով վիճակը, վորի հետեվանքով վախճանվեց յերիտասարդ հասակում, թոքախտից): Դուրյանի բանեցրած գրական ժանրերն են՝ լիբիկական բանաստեղծություններ, դրամաներ և նամակներ, բայց հայ գրականության պատմության մեջ իր պատվավոր տեղն է գրավում վորպես խոշոր լիբիկ բանաստեղծ:

Դուրյանի պոեզիան հանդիսանում է քաղաքային աշխատավորական խավերի ծանր վիճակի անդրադարձումը գրականության մեջ: Պարոնյանը և Դուրյանը յեղել են նույն հասարակական խավերի արտահայտիչները, վորի հետեվանքով և Պարոնյանը բարձր է գնահատել ու սիրել Պ. Դուրյանին: Դուրյանի լիբիկայի բնորոշ կողմերն են՝ սոցիալական բողոքի առկայութունը, դժբախտ սեր, ըմբոստացում մահվան ու աստուծու դեմ, հուռետեսություն և համակերպում:

Բանաստեղծության մեջ Դուրյանի բերած նորությունները՝ գրական աշխարհաբար լեզուն, վոճի պատկերավորություն, բնորոշ զբաղմունքների պատկերում, ուժեղ լիբիկզմ և ապրումների անմիջականություն, կենդանի սիրո առկայություն, անձնական և հասարակական վողբերգության ցայտուն պատկերացում:

Դուրյանի գրական մեթոդը ուսմանտիզմն է, վորը սակայն նման չէ բուրժուական ազգայնական մի շարք գրողների

բանեցրած ուսմանտիզմին: Դուրյանի ուսմանտիզմը մանր-բուրժուական ուսմանտիզմն է, վորի մեջ զգացվում է դժգոհություն տիրող կարգերից և աչքի յե ընկնում իր սոցիալական բողոքի շեշտով:

Առավելությունների հետ մեկտեղ Դուրյանն ունի մի շարք թերություններ. նրա բանաստեղծությունների մեջ նկատվում է սկսնակ հեղինակի անվարժություն, գրաբարի մնացորդներ լեզվի մեջ, կրկնողություններ և անմշակություններ (այդ թերությունները մասամբ բացատրվում են նրանով, վոր մեռել է չափազանց յերիտասարդ հասակում և հետարավորություն չի ունեցել մշակելու իր բանաստեղծությունները):

Դուրյանն ազդեցություն է կրել Փրանսիական ուսմանտիկ գրականությունից, գերազանցորեն Վիկտոր Հյուգոյից:

Աղբյուրներ

Սիրել	Նրա հետ
Դրժել	Սև, սև
Թրքուհին	Ինձ կսեն
Տրտունջ	Իմ մահը
Լճակ	

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ
Քաղո՞ 6 ժ. Գյուղ՝ 5 ժ.

Կենսագրական տեղեկություններ: Հովհաննիսյանը վորպես մանր-բուրժուական գաղափարախոս. նրա բանաստեղծությունների մեջ արտահայտություն է գտել Անդրկովկասի մանր-բուրժուազիայի քայքայվող վիճակը: 80-ական թվականների գյուղի քայքայման պրոցեսը, աշխատավոր գյուղացիության պոռակների զացիան և նրանց տնտեսական վատթար վիճակը, վորն արտահայտություն է գտել Հովհաննիսյանի պոեզիայում: Վաշխառույությունն իբրև հասարակության հիմնական չարիքներից մեկը: Հեղինակի պասսիվ բողոքը կապիտալիզմի դեմ: Բարեգործության և բարության քարոզ: Այդ բոլոր միջոցների անբավարարության գիտակցումը, հուսահատություն, տրամադրության ներդրացում («Ախ, տվեք ինձ քաղցր մի քուն»):

Ազգայնության և կրոնականության վորոշ ազդեցությունը Հովհաննիսյանի ստեղծագործության մեջ:

1905 թ. հեղափոխության ընթացքում Հովհաննիսյանի լիբիկայում յերեվան է գալիս ըմբոստացման վորոշ մոտիվներ («Պրոմեթեյ») պատմական անցյալի ժողովրդական

դեմոկրատական մեկնաբանություն. ժողովրդական պոեզիայի ոգտագործում («Արտավազդ», «Արազն յեկավ» և այլն):

Հայկական պոեզիան մինչև Հովհաննիսյանը: Հովհաննիսյանը բանաստեղծության արվեստը հասցրեց մի նոր բարձրության: Հովհաննիսյանն իբրև բանաստեղծական բարձր կուլտուրայի ներկայացուցիչ (Վ. Բրյուսովի կարծիքը): Հովհաննիսյանը վորպես լիբրիկական ժանրերի առաջին հմուտ վարպետն արեվելահայ գրականության մեջ:

Հովհաննիսյանի պոեզիայի առավելություններն են՝ լեզվի և վոճի պատկերավորություն ու մշակություն, պատկերների պարզություն և անկեղծություն, կենդանի սիրո նկարագրություն: Փոփոխություն ոգտագործման մեջ Հովհաննիսյանի և Իսահակյանի մեթոդների նմանությունները: ժողովրդական բառ ու բանի հարթատ յուրացումը և վերարտագրությունը: Հովհաննիսյանը վորպես խոսքի վարպետ և յեվրոպական ու ուսսական մի շարք գրողների հմուտ թարգմանիչ: Պուշկինից կրած ազդեցության խնդիրը և Հովհաննիսյանի խոստովանությունն այդ առթիվ:

Աղբյուրներ

Գեղջկուհու զարգը	Հատիկ
Արազն եկավ	Արտավազդ
Ալագյազ բարձր սարին	
Փափագ	Աշուղ
Ախ, տվեք ինձ քաղց մի քուն	

Լեզվի ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ (2 ԺԱՄ)

Նալբանդյանի և Նազարյանի լեզվագիտական տեսակետները: Աշխարհաբար գրական լեզվին նախորդող շրջանները: «Հյուսիսափայլ»-ի դերը նոր գրական լեզուն որինակացնելու և կերտելու ասպարիզում: Հայկական գեղարվեստական գրականության դերը գրական հայերենի զարգացման և տարածման գործում. Նախահոկտեմբերյան գրական հայերենի ուղղագրությունը և նրա գնույթը:

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՎ ԿԵՏԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ (2 ԺԱՄ)

Կրկնել ամբողջ տարվա կուրսը լեզվի պատմությունից և քերականությունից—2 ժամ: Գրավոր աշխատանք (2 ժամ): Մասիսյանի տիպը շարագրություն: Գրել Հովհաննես Հովհաննիսյանից գրավոր աշխատանք:

9-րդ ԴԱՍԱՐԱՆ

Քաղաք՝ 8 վեցորյակ: 16 ժամ գրակ: Գյուղ՝ 7 յոթորյակ: 14 ժամ գրակ:

ՅԵՐՎԱՆԻ ՈՏՅԱՆ

Քաղաք՝ 4 ժ. Գյուղ՝ 3 ժ.

Կենսագրական տեղեկություններ: Ուսյանը վորպես հասարակական գործիչ, Ուսյանը վորպես խմբագիր և ժուռնալիստ: Ուսյանը գրական ասպարեզ և իջնում անցյալ դարի 90-ական թվականներին—դա այն շրջանն էր, յերբ ամիրայությունը տեղի յե տալիս առեվտրական բուրժուազիայի առաջ:

Յերվանդ Ուսյանն իբրև բուրժուական ռեֆորմիզմի ներկայացուցիչ:

Հայ առեվտրական բուրժուազիայի բարքերի քննադատությունը՝ նրան ուղղելու մտադրությամբ: Ուսյանն իբեն համարում էր բարոյական ախտերի բժիշկ և այդ ախտերը մերկացնելիս առաջնորդվում էր յեվրոպական «Լուսավոր» բուրժուազիայի որինակով, վոգեվարությունը խոսելով անգլիացիների մասին: Ազգայնականությունն Ուսյանի աշխարհայացքի մեջ: Նա սկզբունքով համակրել է ազգայնական բուրժուական կուսակցություններին:

Ցավով առեվտրական բուրժուազիայի ներկայացուցիչները բացասական կողմերի մերկացումը, Ուսյանը միևնույն ժամանակ վորպես հակադրություն տալիս և գրական տիպեր այդ նույն հասարակական լավից: Ուսյանը չի ժխտում բուրժուազիան, յեկեղեցին և հողեվորականությունը, այլ նա պահանջում է ռեֆորմ: պահանջելով առեվտրականից, վոր նա լինի բարերար, իսկ հողեվորականը՝ կրթված և գիտությունը զբաղվող:

Յերևելով այդ տեսանկյունից, Ուսյանը տալիս է ազգային բարեգործության քարոզ և ծաղր՝ կեղծ բարեգործներին նկատմամբ: Կեղծ բարերարի տիպը տվել է «Ազգային բարե-

րար՝ վիպակում: Վերլուծել Սահակ-Եֆենդու տիպը: Նրա բնավորութեան բնորոշ գծերն են՝ խորամանկութիւնն և խաբեբայութիւնն, բարերար հոշակվելու համար ոգտաբեր-ծում և այն բոլոր խարդախութիւնները, վորը նա կիրա-ռում և իր առեւտրական պրակտիկայում: Շահամոլ առեւտր-րականի մարմնացումն Գողմայի տիպը («Կատարյալ մարդ ըլլալու արվեստը» վեպից): Գողմայի տիպը մեր գրականու-թեան լավագուշտ յերգիծական պորտրետներից մեկն և Պա-րոնյանի կերտած պորտրետներից հետո՝ «Ընտանիք, պա-տիվ, բարոյական» վեպի մեջ նույնպէս տվել և վաճառա-կանի բացասական տիպը, (Ղուկաս-Եֆենդին): «Միջնորդ տեր պապան» վեպի մեջ տվել և բացասական հոգեվորական-ների քննադատութիւնը (Տեր-Քարսեղի տիպը):

Դրանց հետ մեկտեղ Ուոյանը տալիս և դրական առեւտր-րականների և հոգեվորականների տիպեր (Գարեգինը «Թա-ղականի կնիկը» վեպի հերոսներից մեկը): Ուոյանի ռեալիզմի բուրժուական սահմանափակութիւնը: Նա հաջող և, յերբ տա-լիս և առեւտրականների և հոգեվորականութեան քննադա-տութիւնը, բայց նրա ռեալիզմը կաղում և, յերբ ցանկանում և այդ խավերի մեջ տեսնել գրական կողմերը, վորովհետեւ գրանով նա չի տալիս տիպիկական խարակտերներ տիպի-կական հանգամանքների մեջ:

Ուոյանի յերկերի գեղարվեստական արժեքը. հումորի և սարկազմի հաջող գործադրումը, լեզվի ճոխութիւնն և սրու-թիւնը: Համեմատել Պարոնյանը Ուոյանի հետ և ցույց տալ, վոր իրենց բնույթով Պարոնյանի յերգիծանքը տարբեր-վում և Ուոյանի յերգիծանքից, վորը պայմանավորված և այդ յերկու հեղինակների տարբեր դասակարգների պատկա-նելութեամբ: Ուոյանն ոգտագործել և Պարոնյանի յերգիծան-քի վորոշ պրիոմիները, բայց իր յերգիծանքի ուղղութեամբ տարբերվում և Պարոնյանի յերգիծանքից

Աղբյուրներ

«Ազգային բարերարը»:

Ա.Վ.ՏԻՖ. ԻՍԱՀԱԿՅԱՆ
Քաղաք՝ 6 ժ. Գյուղ՝ 5. ժ.

Կենսագրական տեղեկութիւններ: Իսահակյանը վորպէս լիբիկ բանաստեղծ: Իսահակյանի լիբիկայի բնորոշ թեմա-տիկան՝ սեր, գյուղական բնութիւնն և աշխատանք, բողոք

մարդկանց միջև յեղած սոցիալական անհավասարութեան դեմ: Բուրժուական կարգերի քննադատութիւնը, հիասթա-փութիւնը, անարխիզմ և անհատապաշտութիւնը:

Քաղաքային մանր բուրժուադիայի և գյուղացիութեան քայքայման ուժեղացումը կապիտալիզմի հարվածների տակ և դրա արտահայտութիւնն Իսահակյանի լիբիկայի մեջ:

Իսահակյանը վորպէս քայքայվող մանր- բուրժուադիայի արտահայտիչը գրականութեան մեջ, Իսահակյանի պեսսիմիզ-մի արտացոլումն իր սիրային լիբիկայի մեջ: Իսահակյանի սերո փիլիսոփայութիւնը (Հավերժական սեր», «Սպայտի սերը» և այլն):

Իսահակյանի պոեզիայի մեջ յեղած հակասութիւնները: Ռեալիցիայի տարիները ազդեցութիւնն Իսահակյանի ստեղծա-գործութեան վրա («Աբու-լալա-Մահարի»): Այդ պոեմը վորպէս ռեալիցիայի տարիների մանր-բուրժուական ինտելիգենցիայի վորոշ շերտերի հոռետեսութեան արտահայտութիւնը. վորպէս «Աբու-լալա-Մահարի» պոեմի հակադրութիւն՝ համեմատել պորտրետաբանի յերգիչ Հ. Հակոբյանի «Նոր առավոտ» պոե-մի հետ, վորը լույս և տեսել նույն թվին, վոր թվին վոր-լույս և տեսել Իսահակյանի պոեմը: Ցույց տալ այդ յերկու պոեմների գաղափարական տարբերութիւնը և հակադիր լի-նելը, վորը պայմանավորված և այդ յերկու հեղինակների դասակարգային տարբերութեամբ:

«Աբու-լալա-Մահարի»-ն հանդիսանում և Իսահակյանի սու-բեկտիվիզմի և անարխիստական հայացքների սինթեզը:

Այդ յերկու գեղարվեստական խոշոր արժեքը:

«Աբու-լալա-Մահարի» պոեմի հակաբուրժուական տենդեց-ները: Իսահակյանի գրական մեթոդը հիմնականում ողման-տիզմն և: Իսահակյանի լիբիկայի բնորոշ գծերը-զգացմանը-ների անմիջականութիւնը, վառ կոլորիտ, ժողովրդական բա-նահյուսութեան հաջող ոգտագործում («Ալազգազի մանի-ներ» բանաստեղծութիւնների շարքը) բանաստեղծութեան արվեստի տիրապետում և այլն:

Թերութիւնները— չափազանցութիւններ, լալկանութիւն, թեմաների և մոտիվների հաճախակի կրկնութիւնը:

Իսահակյանը բազմաժանր գրող և, գրել և պոեմ, պատմը-վածք, բալլադ, ելեզիա և այլն:

Ժողովրդական եպոսի մշակումն Իսահակյանի մոտ («Սաս-նա Մհեր»): «Սասնա Մհերը» համեմատել թումանյանի «Սա-սունցի Դավիթ»-ի հետ և ցույց տալ թումանյանի առա-վելութիւնները և Իսահակյանի թերութիւնները ժողովրդ-դական եպոսի մշակման ասպարիզում:

Ուստա Կարո՝ վեպի հատվածների մասին: Իսահակյանը
և Սորերդային իրականությունը: Իսահակյանի կատարած
գեղը հայ գրականության պատմության մեջ—լիրիկական
ժանրի բանաստեղծության զարգացման բնագավառում:

Աղբյուրներ

Ցես յերգիչ եմ	Մաճկալ ես
Անհայտ, անորոշ	Ախ, մեր սիրտը
Սիրտս յեկինք ե	Շուրջս ապրում են
Կուզե՞ս լինեմ	Ալապղպղի մանիներ
Սիրտ իմ, սպասիր	(հատվածներ)
Ցես կուզեցի արեվավառ	Ուստա Կարո
Կյանքի կովում	Հավերժական սերը
	Աբու-լալա-Մահարի (հատվ.)

ՎԱՀԱՆ ՏԵՐՅԱՆ

Քաղ. 4 ժամ, Կյուլ՝ 4 ժամ:

Կենսագրական տեղեկություններ: Տերյանի ժամանակա-
շրջանը: 1905 թ. Հեղափոխությունը և դրան հաջորդող
ռեակցիայի տարիների ազդեցությունը Տերյանի ստեղծա-
գործության վրա: Թուվանյանի և Իսահակյանի ազդեցու-
թյունը Տերյանի սկզբնական ստեղծագործության վրա: Տեր-
յանի և Իսահակյանի ստեղծագործության նմանություն-
ները (հոռետեսություն և անհատապաշտություն):

Տերյանը վորպես մանր-բուրժուական անհատապաշտական
լիրիկայի հետագա զարգացնող: Նրա արվեստի բարձր կուլ-
տուրան:

Ռեակցիայի ուժեղ ազդեցությունը Տերյանի լիրիկայի
վրա: Փախուստ իրականությունից և մարդկանցից, մեսու-
թյան, մոռացումի և անհույս տրամադրության մոտիվ-
ները նրա բանաստեղծություններում:

Միմիոլիզմի ազդեցությունը Տերյանի լիրիկայի վրա
(Վեուլեն, Բրյուսով, Բլոկ) — Միթնաշաղի անուրջները, սեր Կեպի
անձրեվոտ աշունը և այլն:

Տերյանը վորպես քաղաքի քայքայվող մանր-բուրժուա-
կան ինտելիգենցիայի արտահայտիչն ու նրա տրամադրու-
թյունների յերգիչը:

Տերյանի պոեզիայի բնորոշ գծերն են—անհատապաշ-
տություն, հոռետեսություն, հուսալքում, յերազ և պատրանք:
Տերյանի «Նաիրյան» շարքի բանաստեղծությունները հան-
դիսանում են սպեցիֆիկ տրամադրությունների արտահայ-
տություն:

Տերյանը և Հոկտեմբերյան մեծ հեղափոխությունը:
Պրոլետարական մեծ հեղափոխության թողած ազդեցությու-
նը նրա ստեղծագործության վրա: Տերյանի բարձր արվես-
տը, հայկական տաղաչափության կատարելագործությու-
նը և մշակված լեզու:

Գրել է լիրիկական բազմաթիվ ժանրերով՝ տրիոլետ, սո-
նետ, գաղել և այլն:

Տերյանն իբրև ֆրանսիական և ուսսական սիմվոլիստ-
ների թարգմանիչ:

Աղբյուրներ

Աշնան մեղեդի	Հատված (հոգատանջ սրտով)
Հրաժեշտ	Հրաժեշտի գաղել
Միթնաշաղ	Կարծես թե դարձել եմ
Աշուն ե	Սիրտդ վորպես
Կարուսել	Լուսաբացին նա բարձրացավ
Տիրություն	կախազան.
14 տող	Վողջույն Հեղափոխության:
Շուրջ և շրջուն	

ԳՐԱՎՈՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔ (2 ժԱՄ)

Յերվանդ Ուոյան — «Ազգային բարերար» գեղարվեստա-
կան յերկի շուրջը վերլուծական շարադրություն:
Իսահակյան — Աբու — լալա — Մահարի — հատվածի վերուլծու-
թյունը:

դաքի՝ Բագվի պատկերումը «Ֆիրուզա» պատմվածքի մեջ:
Վերլուծել այդ ստեղծագործությունը:

Աղբյուրներ

«Ֆիրուզա»

ԲԱՐԲՅՈՒՄ

Քաղաք՝ 3 ժ. Գյուղ՝ 4 ժ.

Կենսագրական տեղեկություններ: (Մասնակցել է վորպես զինվոր 1914 թ. Իմպերիալիստական պատերազմին. տեսել է մարդկային այդ սպանդանոցը, վորը հետագայում խորը պատկերում է ստացել նրա ստեղծագործության մեջ: Բարբյուսը վորպես ակտիվ հասարակական-քաղաքական գործիչ: 1923 թ. մտնում է կոմկուսի շարքերը: Բարբյուսը վորպես իմպերիալիստական պատերազմի և ֆաշիզմի անհաշտ թշնամի, Սորհրդային Միության բարեկամ և պաշտպան: Բարբյուսը վորպես ականավոր հրապարակախոս և հասարակական գրական գործիչ:)

Բարբյուսը վորպես Յեվրոպայի հեղափոխական ինտելիգենցիայի ներկայացուցիչ: Նրա ստեղծագործություններից հայտնի յե «Կրակ» վեպը, վորը թարգմանված է բազմաթիվ լեզուներով:

«Կրակ»-ը վորպես խոշոր ռեալիստական դոկումենտալ յերկ, վորտեղ մերկացնում է իմպերիալիստական պատերազմի սոցիալական արմատները: «Կրակ»-ը վորպես խոշոր յեթվոլյթ համաշխարհային գրականության պատմության մեջ: Լենինը շատ բարձր է գնահատել այդ յերկը:

Բարբյուսը մարդկության լավագույն կուլտուրայի պաշտպան և ֆաշիզմի դեմ պայքարող:

Աղբյուրներ

«ԿՐԱԿ»

ԳՐԱՎՈՐ (2 ժԱՄ)

«Հերկած խոպան» և «Ֆիրուզա» յերկերի վերլուծական շարադրություն:

ԱՐՏԱԴԱՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԱՅՆ ԳՐԲԵՐԻ ՑՈՒՑԱԿ

ԴՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆ

- Հ. Հակոբյան «Բանաստեղծություններ»
- Ստեփան Զորյան . . . «Գրադարանի ազդեցությունը»
- Ղ. Աղայան «Արություն և Մանվել»

- Մուրացյան «Առաքյալը», «Նոյի Ազգավը»
- Հ. Թումանյան «Բանաստեղծություններ»
- Հ. Պարոնյան «Մեծապատիվ մուրացիականներ»
- Շիրվանզադե «Վարդան Ահրուսյան», «Արտիստ»
- Գաբրիել Սունդուկյան . . . «Պեպո»
- Վ. Տերյան «Բանաստեղծություններ»
- Մ. Յուզեֆով «Մծիրի»
- Լ. Ն. Տոլստոյ «Պոլիկուշկա», «Հաջի Մուրադ»
- Մ. Գորկի «Մայրը»
- Ա. Ֆադեյեվ «Զախլախում»
- Շոլոխով «Հերկած խոպանը»
- Ռոմեն Ռոլլան «Ժան Բրիստոֆի մանկությունը»

8-րդ դասարան

- Վիկտոր Հյուգո . . . «93 թիվ»
- «Նունանի»
- Հ. Պարոնյան . . . «Մեծապատիվ մուրացիականները»
- «Ազգային ջոջեր»
- Շոթա Ռուսթավելի «Վաղրենավորը»
- Բայրոն «Զալդ Հարոլդ», «Մանֆրեդ»
- Թումանյանի թարգ. «Իլիա Մուրումեց»
- Թումանյան . . . «Սասունցի Դավիթ»
- Լերմոնտով «Մծիրի»
- Ա. Պուշկին «Զրահեղձը»
- Նեկրասով «Հայրենիք»

9-րդ դասարան

- Զ. Սվիֆտ . . . «Գուլլիվերի ճանապարհորդությունը»
- Մոլյեր «Տարայուֆ»
- Գոգոլ «Վերաքննիչ»
- Պարոնյան . . . «Ազգային ջոջեր», «Բաղդասար աղբար»
- Թումանյան . . . «Սասունցի Դավիթ», «Հեքիաթներ», «Մի կաթիլ մեղր», «Թմբկաբերդի առումը»
- Իսահակյան . . . «Աբու-լալա-Մահարի»

10-րդ դասարան

- Պանֆյուրով «Բրուսկի»
- Նովիկով-Պրեբոյ . . . «Ցուսիմա»
- Փոլեմանով «Զապայիվ»
- Ն. Ստրովսկի . . . «Ինչպես է կոփվում պողպատը»
- Լ. Տոլստոյ «Պատերազմ և խաղաղություն»

«Ազգային գրադարան»

NL0246527

9-15-15 к 40 л.

10. 253

285

**ПРОГРАММНО-МЕТОДИЧЕСКОЕ
УКАЗАНИЕ
ПО ЯЗЫКУ И ЛИТЕРАТУРЕ**

**НА IV ЧЕТВЕРТЬ
(Для V--X классов)**

**АЗЕРНЕСР
Учебно-педагогический отдел
Баку—1938**